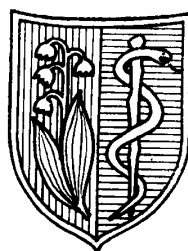

CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji

W

OTORYNOLARYNGOLOGII DZIECIĘCEJ

Program dla lekarzy posiadających specjalizację II stopnia w otolaryngologii lub tytuł specjalisty w otorynolaryngologii

Warszawa 2004

Program specjalizacji przygotował zespół ekspertów

Prof. dr hab. med. Michał Grzegorowski - konsultant krajowy
Prof. dr hab. med. Elżbieta Hassmann-Poznańska – przedstawiciel konsultanta krajowego
Prof. dr hab. med. Mieczysław Chmielik – przedstawiciel konsultanta krajowego
Prof. dr hab. med. Danuta Gryczyńska – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Otorynolaryngologii Dziecięcej
Prof. dr hab. med. Grażyna Mielnik-Niedzielska – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej
Dr n. med. Antoni Osmólski – przedstawiciel konsultanta krajowego

1 - Cel studiów specjalizacyjnych

Cele edukacyjne

Celem studiów specjalizacyjnych w otorynolaryngologii dziecięcej jest opanowanie wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych umożliwiających diagnozowanie, profilaktykę i leczenie chorób na poziomie zapewniającym samodzielne prowadzenie usług leczniczych według najwyższych standardów.

W dążeniu do tego celu zakłada się uzyskanie przez studiującego pełnego zakresu wiedzy oraz nabycie wymaganych umiejętności praktycznych nakreślonych przez niniejszy program specjalizacji.

Ponadto założeniem studiów specjalizacyjnych jest doskonalenie osobowości specjalizującego się lekarza, kształtowanie postaw etycznych, wypracowanie obowiązku ciągłego samokształcenia, poszerzania i pogłębiania umiejętności teoretycznych i praktycznych poprzez uczestniczenie w kształceniu ustawicznym, wprowadzania nowych osiągnięć do praktyki lekarskiej oraz dzielenia się swoim doświadczeniem zawodowym poprzez publikacje i udział w konferencjach medycznych.

Uzyskane kompetencje

Lekarz specjalista otorynolaryngolog po ukończeniu studiów specjalizacyjnych i otrzymaniu tytułu specjalisty w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej uzyska szczególne kwalifikacje uprawniające do leczenia chorób otorynolaryngologicznych w wieku rozwojowym tzn. od 0 do 18 lat. Lekarz otorynolaryngolog dziecięcy współpracuje ze specjalistami w zakresie pedoaudiologii i foniatrii zajmując się rozpoznaniem i leczeniem zaburzeń komunikowania się związanych z zaburzeniami mowy i słuchu. Otorynolaryngolog dziecięcy we współpracy ze specjalistami z chirurgii plastycznej, szczękowej, neurochirurgii, okulistyki, genetyki zajmuje się leczeniem i rozpoznaniem wad rozwojowych w obrębie głowy i szyi; jest przygotowany do ścisłej współpracy z pediatrą w zakresie diagnostyki i leczenia chorób wieku rozwojowego.

Ponadto lekarz uprawniony będzie do:

- specjalistycznego orzekania o potrzebie rehabilitacji leczniczej, niezdolności do nauki i pracy, uszczerbku na zdrowiu oraz niepełnosprawności z powodu rozpoznanych i leczonych chorób,
- wystawiania specjalistycznych opinii, zaświadczeń i wniosków dotyczących leczonych chorych, oraz uczestnictwa w poradnictwie zawodowym,
- orzekania w sprawach sądowych, lekarskich, ubezpieczeniowych i innych,
- udzielania konsultacji lekarskich w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej lekarzom innych specjalności,

- wykonywania indywidualnej, specjalistycznej praktyki lekarskiej lub udzielania świadczeń zdrowotnych w ramach grupowej praktyki lekarskiej w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej,
- kierowania kliniką, oddziałem, przychodnią lub inną placówką otorynolaryngologii dziecięcej,
- kierowania specjalizacją innych lekarzy w otorynolaryngologii dziecięcej,
- doskonalenia zawodowego innych pracowników medycznych,
- kierowania eksperymentem medycznym w dziedzinie w otorynolaryngologii dziecięcej.

Lekarz specjalizujący się będzie rozwijał i osiągał pożądane cechy osobowości takie jak:

- kierowanie się w swoich działaniach nadrzędną zasadą dobra chorego,
- respektowanie społecznie akceptowanego systemu wartości,
- umiejętność podejmowania decyzji oraz przyjmowania odpowiedzialności za postępowanie swoje i podległych pracowników,
- umiejętność właściwej organizacji pracy własnej i współpracowników,
- umiejętność stworzenia dobrych relacji z pacjentem i jego rodziną, a zwłaszcza właściwej komunikacji i sposobu informowania o postępowaniu lekarskim.

2. Wymagana wiedza

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu specjalizacji w otorynolaryngologii dziecięcej wykaże się znajomością:

- embriologii i etapów rozwoju struktur ucha, nosa, zatok przynosowych, gardła, krtani, twarzy i szyi,
- odrębności w anatomii, fizjologii wieku rozwojowego w/w struktur,
- kliniki, patologii, kryteriów diagnostycznych, diagnostyki różnicowej, rokowania w przebiegu wad wrodzonych i genetycznie uwarunkowanych,
- odrębności wieku dziecięcego w etiologii, patologii, diagnostyce w przebiegu zapaleń, alergii, urazów i nowotworów,
- niedoborów immunologicznych i zaburzeń metabolicznych, stanów predysponujących i wpływających na przebieg chorób zapalnych w zakresie otorynolaryngologii wieku rozwojowego,
- zasad postępowania i kwalifikacji do leczenia wad wrodzonych, zapaleń, urazów i nowotworów w/w struktur,
- zasad i technik leczenia chirurgicznego chorób w/w struktur z uwzględnieniem specyfiki wieku rozwojowego,
- wskazań i możliwości innego leczenia – leczenie zachowawcze (protezowanie),
- opieki pooperacyjnej, zasad kontroli i ewentualnych powikłań i sposobami ich leczenia,
- wpływu chorób w/w narządów na rozwój fizyczny i psychiczny dziecka jak również na jego jakość życia,
- oceny wskazań do dodatkowej interwencji pedagogicznej.

3. Wymagane umiejętności praktyczne

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu specjalizacji w otorynolaryngologii dziecięcej wykaże się przedstawionymi poniżej umiejętnościami.

UCHO

Procedury diagnostyczne

- przeprowadzenie badania i oceny narządu słuchu i równowagi w zależności od wieku, ocena czynności nerwu twarzowego,
- zlecenie odpowiednich badań dodatkowych (radiologicznych, elektrofizjologicznych, audiologicznych i innych) i umiejętność ich interpretacji.

Procedury chirurgiczne

Przeprowadzenie samodzielnie zabiegu:

- tympanopunkcji, myringotomii z założeniem drenu wentylacyjnego,
- myringoplastyki,
- antromastoidektomii,
- usunięcie ciała obcego, polipa,
- leczenie powikłań usznopochodnych.

Znajomość i asystowanie do następujących procedur:

- zabiegi tympanoplastyczne z rekonstrukcją łańcucha kosteczek,
- operacje wad wrodzonych ucha zewnętrznego i środkowego,
- plastyki przewodu słuchowego zewnętrznego,
- dekompresja nerwu VII z rekonstrukcją,
- techniki operacyjne w leczeniu przewlekłego zapalenia ucha z perlakiem,
- operacje przetok perilimfatycznych.

NOS i ZATOKI PRZYNOSOWE

Procedury diagnostyczne:

- endoskopia (w tym fibroskopia) i mikroskopia: jam nosa, zatok, nosogardła,
- samodzielne wykonanie i interpretacja rynomanometrii, oceny czynności rzęsek,
- interpretacja badań w zależności od wieku dziecka: USG, Rtg, TK, MR, angiografii, scyntygrafii.

Leczenie zachowawcze:

- uzupełnione przez immunomodulację.

Leczenie chirurgiczne:

Procedury wykonywane samodzielnie:

- krwawienia z nosa - tamponowanie,
- ciała obce - usuwanie,
- ropień przegrody – nacinanie i drenaż,
- urazy nosa – nastawienie (repozycja),
- punkcja, płukanie i endoskopia zatok,
- septoplastyka,
- chirurgia zatok sitowych i czołowych z dojścia zewnętrznego.

Znajomość i asystowanie do następujących procedur:

- rekonstrukcja przegrody nosa po nacięciu ropnia,

- podwiązanie tętnicy szyjnej zewnętrznej i sitowej,
- chirurgia nozdrzy przednich,
- operacje przetok, torbieli grzbietu nosa,
- operacja niewykształconych nozdrzy tylnych,
- operacja Caldwell–Luca jako wstęp do operacji onkologicznych w ośrodkach referencyjnych,
- mini FESS i FESS.

KRTAŃ, TCHAWICA, OSKRZELA

Procedury diagnostyczne:

- laryngoskopia pośrednia, bezpośrednia z użyciem optyki,
- mikrolaryngoskopia,
- tracheobronchoskopia - sztywnym i giętkim endoskopem, (ocena drzewa oskrzelowego),
- biopsja krtani, tchawicy, oskrzeli,
- zalecane: wykonywanie w/w procedur u noworodków i u niemowląt,
- zlecenie odpowiednich badań dodatkowych i ich interpretacja.

Leczenie zachowawcze:

- nagłej duszności krtaniowej,
- stanów zapalnych krtani.

Leczenie chirurgiczne:

Samodzielnie wykonywane:

- usuwanie ciał obcych,
- intubacja,
- tracheotomia u noworodka, niemowlęcia i małego dziecka,
- opieka nad dzieckiem tracheotomowanym (wymiana rurki, usuwanie ziarniny itp.),
- dekaniulacja,
- mikrochirurgia krtani.

Znajomość i asystowanie do następujących procedur:

- leczenie chirurgiczne wad wrodzonych krtani, tchawicy,
- leczenie chirurgiczne stanów po intubacjach, po urazach zewnętrznych,
- leczenie nowotworów.

JAMA USTNA, GARDŁO, PRZĘŁYK

Procedury diagnostyczne:

- ocena gardła przy użyciu lusterka, optyki, fibroskopu oraz ocena palpacyjna,
- diagnostyka zespołu zaburzeń snu z bezdechami,
- ezofagoskopia, diagnostyka refluksu żołądkowo-przełykowego,
- diagnostyka obwodowych i ośrodkowych zaburzeń mowy.

Procedury chirurgiczne.

Wykonywane samodzielnie

- usuwanie ciał obcych przełyku,
- leczenie operacyjne obwodowej postaci zespołu snu z bezdechami,
- nacinanie ropni i ropowic,
- nacinanie krótkiego wędzidełka,

- operacje żabki, torbieli zarodkowych,
- adenotomia i tonsylektomia i jej modyfikacje – sposoby tamowania krwawień po tych zabiegach.

Znajomość i asystowanie do następujących procedur:

- leczenie oparzeń przełyku,
- chirurgia guzów nosogardła (angiofibroma, rhabdomyosarcoma),
- chirurgia wad wrodzonych: rozszczep wargi i podniebienia.

GŁOWA I SZYJA

Procedury diagnostyczne:

- interpretacja badań obrazowych, badanie i różnicowanie nacieków zapalnych, torbieli, nowotworów łagodnych (naczyniaków) w obrębie twarzy i szyi.

Procedury chirurgiczne

- pobranie węzła chłonnego na badanie histopatologiczne,
- postępowanie operacyjne w torbielach, przetokach, ropniach, nowotworach,
- postępowanie po urazach części twarzowej czaszki i szyi.

ONKOLOGIA

Współpraca z onkologami dziecięcymi, patologami, radiologami i radioterapeutami

Procedury diagnostyczne:

- interpretacja uzyskanych wyników – histopatologicznych i obrazowych,
- ocena stopnia zaawansowania klinicznego i ustalenie wskazań do leczenia chirurgicznego,
- monitorowanie efektów leczenia.

Procedury operacyjne:

Przeprowadzane samodzielnie:

- pobranie materiału do badania histopatologicznego,
- leczenie operacyjne łagodnych nowotworów głowy i szyi.

Przeprowadzane pod kontrolą lub w ośrodkach wyższej referencji:

- leczenie operacyjne dużych guzów pochodzenia naczyniowego (naczyniaki krwionośne i limfatyczne wieku rozwojowego),
- nowotwory złośliwe głowy i szyi.

PEDOAUDIOLOGIA i FONIATRIA DZIECIĘCA

Badania diagnostyczne w pedoaudiologii

- wykonywanie badań behawioralnych, akumetrycznych,
- interpretacja badań psychofizycznych i wyników badań obiektywnych,
- badania przesiewowe noworodków i niemowląt w:
  - głuchocie wrodzonej związanej z:
    - chorobami matki w czasie ciąży,
    - uwarunkowaniami genetycznymi,
  - głuchocie okołoporodowej (uraz okołoporodowy, niedotlenienie),
  - głuchocie poporodowej (infekcje, urazy, leki ototoksyczne).

Postępowanie lecznicze i rehabilitacyjne niedosłuchów

- wskazania do zaprotezowania:
  - aparaty słuchowe na przewodnictwo powietrzne, kostne,
  - aparaty zakotwiczone – BAHA,
  - wszczepy ślimakowe.

Badania diagnostyczne w foniatryi

- ocena fizjologicznego rozwoju głosu i mowy,
- zaburzenia i nieprawidłowości w rozwoju mowy (przyczyny i postępowanie),
- zaburzenia artykulacji i płynności mowy,
- zaburzenia głosu pochodzenia organicznego, czynnościowego i psychogenego,
- diagnostyka różnicowa i postępowanie w zaburzeniach głosu u dzieci,
- umiejętność oceny laryngoskopowej krtani,
- interpretacja badania stroboskopowego krtani,
- zasady postępowania w zaburzeniach głosu u dzieci.

Formy i metody kształcenia

a) Kursy specjalizacyjne

Uwaga: Lekarze specjalizujący się uzyskują zaliczenie uczestniczenia tylko w tych kursach specjalizacyjnych objętych programem specjalizacji, które zostały pozytywnie zaopiniowane przez konsultanta krajowego oraz wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych organizowanych przez uprawnione do tego podmioty. Lista kursów podawana jest corocznie do wiadomości lekarzy na stronie Internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl

1) Kurs wprowadzający: "Pedoaudiologia" - obowiązkowy

Treść kursu:

Celem kursu jest przedstawienie umiejętności badań behawioralnych, akumetrycznych, interpretacja wyników badań obiektywnych słuchu (w tym badania przesiewowe noworodków i niemowląt). Zaznajomienie się z etiopatogenezą głuchot dziecięcych oraz przedstawienie właściwego postępowania leczniczego i rehabilitacyjnego z zaburzeniami słuchu (zasady protezowania) – w tym postępowanie w przewlekłym zapaleniu ucha środkowego z wysiękiem.

Czas trwania kursu: 3 dni

Miejsce kształcenia: jednostka akredytowana

Forma zaliczenia kursu: sprawdzian (kolokwium) z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzany przez kierownika kursu.

2) Kurs: "Problemy rynologiczne wieku rozwojowego" - obowiązkowy

Treść kursu:

Celem kursu jest przedstawienie różnic w budowie anatomicznej nosa, zatok przynosowych u dzieci w wieku rozwojowym, zaburzeń drożności i zasad kwalifikacji do operacji plastycznej przegrody nosa, nozdrzy tylnych. Wskazania do zabiegów w przewlekłych stanach zapalnych zatok oraz powikłaniach. Wskazania do funkcjonalnych endoskopowych operacji zatok.

Czas trwania kursu: 3 dni

Miejsce kształcenia: jednostka akredytowana

Forma zaliczenia kursu: sprawdzian (kolokwium) z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzany przez kierownika kursu.

3) Kurs: "Endoskopia w laryngologii dziecięcej" - obowiązkowy

Treść kursu:

Celem kursu jest zaznajomienie lekarza w wykonywaniu zabiegów diagnostycznych i operacji endoskopowych w laryngologii dziecięcej ze szczególnym uwzględnieniem krtani i tchawicy z uwagi na odmienności anatomiczne i fizjologiczne oraz zapoznanie się z instrumentarium, rodzajami direktoskopów, mikroskopu i optyk używanych do badań i operacji endoskopowych krtani.

Czas trwania kursu: 3 dni

Miejsce kształcenia: jednostka akredytowana

Forma zaliczenia kursu: sprawdzian (kolokwium) z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzany przez kierownika kursu.

4) Kurs: „ Foniatria dziecięca” - obowiązkowy

Treść kursu:

Celem kursu jest przedstawienie fizjologicznego rozwoju głosu i mowy, przyczyny i postępowanie w zaburzeniach rozwoju mowy, zaburzenia artykulacji i płynności mowy oraz diagnostykę i postępowanie w zaburzeniach głosu u dzieci.

Czas trwania kursu: 3 dni

Miejsce kształcenia: jednostka akredytowana

Forma zaliczenia kursu: sprawdzian (kolokwium) z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzony przez kierownika kursu.

5) Kurs:” „Chirurgia plastyczna – wady rozszczepowe części twarzowej czaszki” - zalecany (do wyboru zamiennie ze stażem kierunkowym w chirurgii plastycznej)

Treść kursu:

Celem kursu jest przedstawienie etiopatogenezy najczęściej spotykanych wad w obrębie twarzy. Zapoznanie się z metodami operacyjnymi rozszczepów wargi, podniebienia miękkiego i twardego oraz odpowiednie postępowanie z dziećmi w tych wadach przed i po zabiegu.

Czas trwania kursu: 3 – 5 dni

Miejsce kształcenia: jednostka akredytowana

Forma zaliczenia: sprawdzian (kolokwium) lub sposób wybrany przez kierownika kursu.

6) Kurs: Operacje poprawiające słuch (tympanoplastyki)" - zalecany (do wyboru zamiennie ze stażem kierunkowym – chirurgiczne leczenie niedosłuchów)

Treść kursu:

Celem kursu jest zaznajomienie lekarza z metodami operacyjnymi ucha środkowego, które przeprowadza się w okresie rozwojowym. Diagnostyka niedosłuchów przewodzeniowych i wybór właściwej metody operacyjnej.

Czas trwania kursu: 3 - 5 dni

Miejsce kształcenia: jednostka akredytowana

Forma zaliczenia: wybrany sposób (kolokwium) przez kierownika kursu.

7) Kurs: "Onkologia w otorynolaryngologii dziecięcej" - obowiązkowy

Treść kursu:

Celem kursu jest przedstawienie epidemiologii, diagnostyki i zasad postępowania w nowotworach wieku dziecięcego. Ocena stopnia zaawansowania klinicznego i ustalenie wskazań do leczenia chirurgicznego. Uwzględnienie współpracy z onkologami, patologami, radiologami i radioterapeutami.

Czas trwania kursu: 3 dni

Miejsce kształcenia: jednostka akredytowana

Forma zaliczenia kursu: sprawdzian (kolokwium) z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzany przez kierownika kursu.

8) Kurs: „Zdrowie publiczne” - obowiązkowy

Cel kursu:

Podstawowym celem kursu jest zaznajomienie lekarzy, specjalizujących się w każdej specjalności, z wybranymi problemami zdrowia publicznego, niezbędnymi dla zrozumienia kompleksowych działań na rzecz zdrowia; uwarunkowań skutecznego i efektywnego funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej oraz roli lekarza w zaspokajaniu indywidualnych oraz zbiorowych potrzeb zdrowotnych.

Zakres tematyczny kursu

Przedstawione poniżej zagadnienia mają charakter uniwersalny, a więc powinni zapoznać się z nimi wszyscy lekarze podejmujący specjalizację niezależnie od dziedziny specjalizacji.

1. Geneza, filozofia, przedmiot i zakres zdrowia publicznego jako dyscypliny naukowej i działalności praktycznej na rzecz zdrowia ludności.
2. Zdrowie jako dobro: publiczne i prywatne; miejsce zdrowia w systemie wartości. Rola i miejsce państwa w działaniach na rzecz zdrowia; zdrowie a gospodarka rynkowa. Społeczna odpowiedzialność lekarza za zdrowie obywateli. Znaczenie wielosektorowego i multidyscyplinarnego podejścia do ochrony zdrowia.
3. Systemy ochrony zdrowia na świecie; ich główne cechy; zasady funkcjonowania i finansowania. Procesy transformacji systemów; ich przyczyny i cele zmian.
4. Ochrona zdrowia w Unii Europejskiej; priorytety w zakresie zdrowia publicznego.
5. Globalizacja – główne procesy przemian i wynikające stąd wyzwania i zagrożenia dla zdrowia populacji.
6. Epidemiologia jako podstawowe narzędzie zdrowia publicznego, filozofia, przedmiot, cele i zadania w działaniach na rzecz zdrowia. Metodyka badań epidemiologicznych.
7. Współczesne problemy zdrowotne ludności Polski.
8. Determinanty zdrowia. Metody diagnozowania sytuacji zdrowotnej oraz określenia potrzeb zdrowotnych ludności. Procesy transformacji demograficznej i epidemiologicznej; nowe zagrożenia i wyzwania dla zdrowia publicznego.
9. Organizacja opieki zdrowotnej w Polsce; podstawowe regulacje prawne funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej; ubezpieczenie w Narodowym Funduszu Zdrowia. Podstawy prawne działania, rola, organizacja i funkcje Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
10. Dylematy prawne i moralne współczesnej medycyny i zawodu lekarza. Konflikty wartości w podejmowaniu decyzji lekarskich. Bioetyka - filozofia moralna współczesnej Medycyny. Europejska Konwencja Bioetyczna.

11. Prawa pacjenta i powinności służby zdrowia – regulacje prawne i deontologiczne. Autonomia pacjenta – dylematy prawne i moralne.
12. Kryteria legalności i poprawności etycznej eksperymentu w medycynie. Etyczne, prawne i społeczne problemy transplantacji narządów.
13. Odpowiedzialność zawodowa w służbie zdrowia, zakres jej odpowiedzialności i mechanizmy jej egzekwowania.
14. Odpowiedzialność karna, cywilna i pracownicza w służbie zdrowia.
15. Promocja zdrowia; pojęcia podstawowe; zakres działań. Organizacja promocji zdrowia w Polsce i na świecie.
16. Psychospołeczne problemy zdrowia i choroby oraz korzystania ze świadczeń zdrowotnych; zachowania zdrowotne.
17. Metody stosowane w promocji zdrowia ze szczególnym uwzględnieniem działań zapobiegawczych i promocyjnych specyficznych dla poszczególnych specjalności medycznych; terminologia, modele teoretyczne i ocena ich skuteczności. Badania socjomedyczne – ich zastosowanie w ocenie potrzeb zdrowotnych i zachowań w systemie opieki zdrowotnej. Narodowy Program Zdrowia.
18. Specyfika działań promocji zdrowia w danej podstawowej dziedzinie medycyny.
19. Orzecznictwo lekarskie jako element działań na rzecz zdrowia i poczucie bezpieczeństwa zdrowotnego ludności.
20. Ekonomia zdrowia; jej zakres i znaczenie. Źródła i sposoby finansowania opieki zdrowotnej. Ekonomiczna ocena świadczeń zdrowotnych.
21. Farmakoekonomika; jej zakres i znaczenie; rola analiz farmakoekonomicznych w gospodarce lekiem. Ocena technologii medycznych oraz działań na rzecz zdrowia opartych na wiarygodnych i aktualnych danych (Evidence based medicine).
22. Seminarium końcowe stanowiące między innymi ocenę pracy własnej kursantów.

Czas trwania kursu: 60 godzin.

Forma zaliczenia kursu: seminarium końcowe i kolokwium zaliczające.

Miejsce kursu: do prowadzenia kursu uprawnione są jednostki organizacyjne, które zostały pozytywnie zaopiniowane przez konsultanta krajowego w zakresie zdrowia publicznego i wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych.

B) Staże kierunkowe

1) Staż specjalizacyjny podstawowy w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej

Program stażu

Zakres wiedzy teoretycznej

W czasie stażu lekarz powinien opanować wiedzę o rozpoznaniu i leczeniu chorób, którymi zajmuje się otolaryngologia dziecięca (zgodnie z punktem 2 programu specjalizacji}

Umiejętności praktyczne

W czasie stażu lekarz asystuje i wykonuje zabiegi oraz powinien uzyskać umiejętności praktyczne, którymi zajmuje się otorynolaryngologia dziecięca jak również powinien nabyć umiejętność postępowania w powikłaniach po operacjach na twarzy, uszach i szyi. Powinien osiąść umiejętność wykonywania zabiegów zgodnie z programem przedstawionym w punkcie 3. (**Wymagane umiejętności praktyczne**).

Forma zaliczenia stażu kierunkowego (u kierownika specjalizacji): a) kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu, b) sprawdzian umiejętności praktycznych - potwierdzenie, że lekarz, który ma pełne zatrudnienie w szpitalu, na oddziale – klinice otolaryngologii dziecięcej, wykonał samodzielnie zabiegi i procedury wymienione w programie stażu i uczestniczył (asystował) w ich wykonywaniu.

Czas trwania stażu: 20 miesięcy

Miejsce stażu: klinika lub oddział otorynolaryngologii dziecięcej uprawniony do prowadzenia specjalizacji

2) Staż kierunkowy w zakresie chirurgicznego leczenia niedosłuchów (do wyboru zamiennie z kursem „Operacje poprawiające słuch”)

Program stażu

Celem stażu jest zapoznanie się i zwrócenie szczególnej uwagi na operacje poprawiające słuch w zaburzeniach przewodnictwa powietrznego u dzieci.

Zakres wiedzy teoretycznej

Lekarz w czasie stażu powinien poznać teoretycznie wszystkie typy operacji na uchu środkowym.

Umiejętności praktyczne

Lekarz odbywający staż powinien uczestniczyć lub asystować w tympanoplastykach.

Czas trwania stażu: 1 tydzień

Forma zaliczenia stażu kierunkowego (u kierownika stażu): a) sprawdzian z wiedzy teoretycznej i uczestniczenie (asystowanie) w zabiegach operacyjnych – tympanoplastykach.

Miejsce stażu: klinika lub oddział otorynolaryngologiczny uprawniony do prowadzenia specjalizacji i stażu

3) Staż kierunkowy w zakresie neonatologii

Program stażu

Zakres wiedzy teoretycznej

Lekarz w czasie stażu powinien zapoznać się z grupami ryzyka – odnośnie zaburzeń słuchu, z najczęściej występującymi wadami u noworodków w obrębie górnych i dolnych dróg oddechowych. Występowanie nagłej duszności u noworodków.

Umiejętności praktyczne

Lekarz w czasie stażu powinien nabyć umiejętność:

- intubacji noworodka,
- direktoskopii krtani noworodka.

Czas trwania stażu: 1 tydzień.

Miejsce stażu: klinika lub oddział neonatologiczny uprawniony do prowadzenia specjalizacji z neonatologii lub kursu.

Forma zaliczenia: (kolokwium) sprawdzian prowadzony przez kierownika stażu.

4) Staż kierunkowy w zakresie intensywnej opieki medycznej

Program stażu

Zakres wiedzy teoretycznej

W czasie stażu lekarz powinien opanować wiedzę potrzebną do prowadzenia dziecka z niewydolnością oddechową oraz zaznajomić się z problemami dziecka przyjętego na OIOM pod względem wydolności układu oddechowego, z następstwami przedłużonej intubacji, wpływem rurki intubacyjnej na stan błony śluzowej krtani i tchawicy.

Umiejętności praktyczne

W czasie stażu lekarz powinien nabyć umiejętność:

- intubacji i prowadzenia u dziecka oddechu zastępczego.

Czas trwania stażu: 1 tydzień

Miejsce stażu: Klinika lub OIOM dziecięcy

Forma zaliczenia: kolokwium – sprawdzian ustny prowadzony przez kierownika stażu cząstkowego.

5) Staż kierunkowy w zakresie ortodoncji (wady zgryzu) – nieobowiązkowy

Program stażu

Zakres wiedzy teoretycznej

Zapoznanie się z najczęściej występującymi wadami zgryzu u dzieci i sposobami leczenia. Badania cefalometryczne – przy nieprawidłowej drożności górnych dróg oddechowych. Teoretyczne umiejętności postępowania w wadach zgryzu.

Umiejętności praktyczne

- badanie dziecka i ocena występowania wad zgryzu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień.

Miejsce stażu: Klinika lub Zakład Ortodoncji

Forma zaliczenia: sprawdzian (kolokwium) lub rozmowa z kierownikiem stażu kierunkowego

6) Staż kierunkowy w zakresie chirurgii plastycznej (wady części twarzowej czaszki) (do wyboru zamiennie z kursem „Chirurgia plastyczna – wady rozszczepowe części twarzowej czaszki”)

Treść stażu:

Celem stażu jest zaznajomienie się z występującymi wadami części twarzowej czaszki u dzieci i sposobami leczenia operacyjnego.

Zakres wiedzy teoretycznej

W czasie stażu lekarz powinien uzyskać teoretyczne przygotowanie do wykonania zabiegów w rozszczepach warg i podniebienia.

Czas trwania stażu: 1 tydzień

Miejsce stażu: klinika lub oddział chirurgii plastycznej

Umiejętności praktyczne

W czasie stażu lekarz powinien opanować:

- technikę zakładania szwów na skórę i na błonę śluzową.

- umiejętność wykonywania opatrunków,
- technikę cięć,
- umiejętność przygotowania dziecka do wykonywania zabiegów rozszczepowych.

Forma zaliczenia: sprawdzian (kolokwium) lub rozmowa z kierownikiem stażu kierunkowego.

Miejsce stażu: klinika lub oddział chirurgii plastycznej

C) Kształcenie umiejętności wykonywania zabiegów i stosowania procedur medycznych

Wykaz i liczba zabiegów lub badań i procedur medycznych, które specjalizujący się lekarz ma obowiązek wykonać samodzielnie:

Ucho - w ciągu 2 lat - 30 zabiegów w tym:

- ucho zewnętrzne: ciała obce, uszkodzenia pourazowe, krwawienia, korekcje małżowiny,
- ucho środkowe: paracenteza, drenaż jam bębenkowych, myringoplastyka, antromastoidektomia, operacja radykalna i poprawiająca słuch.

Nos i zatoki przynosowe – w ciągu 2 lat - 20 zabiegów w tym:

- - zabiegi w jamie nosa: polipektomia, tamponady,
- - zabiegi rusztowania kostno-chrzęstnego nosa: rynoplastyka,
- - zabiegi obejmujące zatoki przynosowe, nasoantrostomia, sinusoskopia,
- - zabiegi na częściach miękkich twarzoczaszki.

Krtień - tchawica – w ciągu 2 lat – 20 zabiegów w tym:

- laryngoskopia bezpośrednia, mikrolaryngoskopia, pobieranie materiału do badania,
- usuwanie brodawczaków, polipów,
- intubacja, tracheotomia, laryngotracheoskopia z usuwaniem ciała obcego,
- ezofagoskopia: diagnostyczna i /lub usunięcie ciała obcego.

Gardło - w ciągu 2 lat - 60 zabiegów w tym:

- adenotomie,
- tonsillotomie i tonsillektomie,
- nacięcie ropnia okołomigdałkowego lub pozagardłowego,
- zabiegi przy zmianach pourazowych, zapalnych również w obrębie jamy ustnej.

Szyja - w ciągu 2 lat - 10 zabiegów w tym:

- zabiegi w przypadku ropni, ropowicy, nowotworów niezłośliwych, torbieli, przetok, uszkodzeń pourazowych części miękkich szyi,
- zabiegi na drogach chłonnych szyi.

RAZEM 140 zabiegów w ciągu 2 lat specjalizacji (70 zabiegów rocznie)

D) Formy samokształcenia

Praktyka zawodowa w trakcie stażu specjalizacyjnego pod kierunkiem kierownika specjalizacji, udział w seminariach, konsultacjach, obchodach lekarskich, dyżurach, posiedzeniach naukowych.

Nabywanie lub poszerzanie umiejętności korzystania z Internetu.

Udział w działalności edukacyjnej towarzystw lekarskich

Udział w zjazdach i sympozjach zatwierdzonych przez Polskie Towarzystwo Otolaryngologów Dziecięcych Chirurgów Głowy i Szyi.

Wygłoszenie referatu na posiedzeniu naukowym lub opracowanie przypadku.

Przygotowanie publikacji

Lekarz zobowiązany jest do przygotowania jednej pracy pogłądowej lub oryginalnej.

Studiowanie piśmiennictwa

1. Bochenek A., Reicher M.: Anatomia człowieka PZWL od 1964.
2. Boeninghaus H.: Otolaryngologia. Springer – PWN 1997.
3. Chmielik M.: Otolaryngologia dziecięca PZWL, 2001.
4. Cotton R.T., Myer C.M.: Practical pediatric otolaryngology. Lippincott – Raven, 1999.
5. Dzierżanowska D., Jurkiewicz D., Zielenk-Jurkiewicz B.: Zakażenia w otolaryngologii, L – medica press, 2002.
6. Holinger L.D., Lusk r.p., Green C.G.: Pediatric laryngology and bronchoesophagology Lippincott – Raven, 1997.
7. Hotaling A., Stankiewicz J.: Otolaryngologia dziecięca. Via Media 1996.
8. International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology (kwartalnik) Elsevier.
9. Kossowska E.: Otolaryngologia dziecięca. PZWL 1994.
10. Krzeski A., Janczewski G.: Choroby nosa i zatok przynosowych. Sanmedia 1997.
11. Latkowski B.: Elektronystagmografia praktyczna. PZWL, 1999.
12. Latkowski B.: Technika zabiegów i operacji w otorynolaryngologii. PZWL, 2000.
13. Magazyn Otolaryngologiczny. Wyd. Egeria.
14. Mroczkowski E., Wielgosz R.: Mikrochirurgia endonasalna. PZWL 1990.
15. Myer Ch.M., Cotton R.T., Shott S.R.: Pediatric Airway Lippincott Company – Philadelphia, 1995.
16. Northern J.L., Downs M.P.: Hearing in children. Williams and Wilkins. 1991.
17. Nowa Pediatria – zeszyty laryngologiczne. Wyd. Borgis.
18. Otolaryngologia Polska – dwumiesięcznik. Wyd Urban & Partner.
19. Oto-Ryno-Laryngologia – przegląd kliniczny. Wyd. Mediton.
20. Pruszewicz A.: Zarys audiologii klinicznej. Wyd. A.M. w Poznaniu 2000.
21. Pruszewicz A.: Foniatria kliniczna PZWL 1992.
22. Sih T., Chiński A., Eavey R.: II Manual of Pediatric Otorhinolaryngology IAPO/IFOS 2001.

E) Pełnienie dyżurów lekarskich

Specjalizujący się lekarz zobowiązany jest do pełnienia 3 dyżurów w miesiącu.

5 - Metody oceny wiedzy i umiejętności praktycznych

a) Kolokwia

Zaliczenie kolokwium lub sprawdzianu po każdym kursie specjalizacyjnym u kierownika kursu (patrz kursy).

Zaliczenie kolokwium lub sprawdzianu po każdym stażu kierunkowym u kierownika stażu (patrz staże).

Kierownik specjalizacji winien przeprowadzić sprawdziany (kolokwia) z zakresu podstawowych działów laryngologii dziecięcej.

b) Sprawdziany umiejętności praktycznych

Zaliczenie sprawdzianu umiejętności praktycznych po każdym stażu kierunkowym – potwierdzenie przez kierownika stażu, że lekarz wykonał samodzielnie zabiegi lub/i procedury wymienione w programie stażu lub uczestniczył (asystował) w ich wykonywaniu.

c) Ocena przygotowanych publikacji

Oceny i zaliczenia publikacji dokonuje kierownik specjalizacji.

6 - Znajomość języków obcych

Oczekuje się, że specjalizujący się lekarz wykaże się praktyczną znajomością przynajmniej jednego z języków obcych: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, hiszpańskiego w stopniu umożliwiającym:

- a) rozumienie tekstu pisanego, w szczególności dotyczącego literatury fachowej i piśmiennictwa lekarskiego,
  - b) porozumienie się z pacjentem, lekarzami i przedstawicielami innych zawodów medycznych,
  - c) pisanie tekstów medycznych, w szczególności opinii i orzeczeń lekarskich
- Obowiązuje zaliczenie sprawdzianu w studium języków obcych akademii medycznej.

7 - Czas trwania specjalizacji

Czas trwania specjalizacji w otorynolaryngologii dziecięcej dla lekarzy posiadających specjalizację II stopnia w otolaryngologii lub tytuł specjalisty w otorynolaryngologii wynosi 2 lata w tym kursy, staże i urlopy.

8 - Państwowy egzamin specjalizacyjny

Studia specjalizacyjne w otorynolaryngologii dziecięcej kończą się państwowym egzaminem specjalizacyjnym złożonym z części teoretycznej i części praktycznej. Kolejność zdawania poszczególnych części egzaminu:

- 1) egzamin testowy (zestaw pytań testowych wielorakiego wyboru z zakresu wymienionej w programie specjalizacji wymaganej wiedzy)
- 2) egzamin praktyczny (egzamin praktyczny polega na zaliczeniu umiejętności praktycznych przez kierownika specjalizacji, w miejscu kształcenia, potwierdzone przez konsultanta wojewódzkiego).
- 3) egzamin ustny (zestaw ustnych pytań problemowych z zakresu wymienionej w programie specjalizacji wymaganej wiedzy)

9 – Ewaluacja programu studiów specjalizacyjnych

Program studiów specjalizacyjnych będzie okresowo poddawany ewaluacji i w razie potrzeby modyfikowany przede wszystkim w związku z postępami wiedzy medycznej i koniecznością doskonalenia procesu specjalizacji lekarskich - po zasięgnięciu opinii nadzoru specjalistycznego, samorządu lekarskiego, towarzystw naukowych, CMKP i Ministerstwa Zdrowia. Specjalizujący się lekarze oraz ich kierownicy specjalizacji zobowiązani są śledzić i uwzględniać zmiany programowe i odpowiednio korygować proces własnych studiów specjalizacyjnych. Aktualna, obowiązująca wszystkich specjalizujących się lekarzy wersja programu studiów specjalizacyjnych w otorynolaryngologii dziecięcej, jest dostępna na stronie Internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl